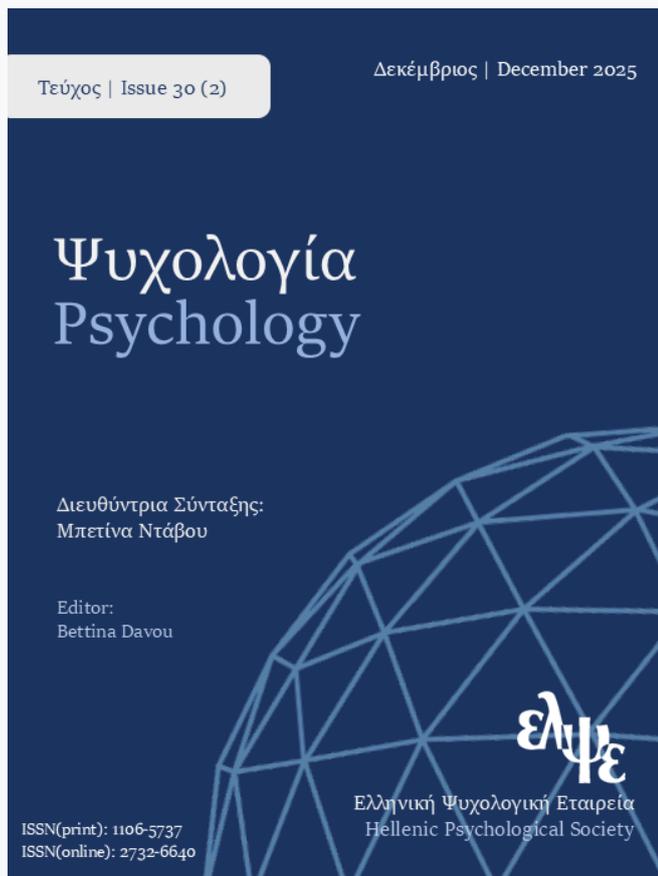

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 30, No 2 (2025)

Special Section: Individuals, relationships and community in the digital era

Examination of the psychometric characteristics of the Greek version of the Family Influence Scale in junior high school students

Argyro Harokopaki, Nikolaos Tsigilis, Aikaterini-Kiriaki Zerva

doi: [10.12681/psy_hps.39772](https://doi.org/10.12681/psy_hps.39772)

Copyright © 2025, Argyro Harokopaki, Nikolaos Tsigilis, Aikaterini-Kiriaki Zerva

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Harokopaki, A., Tsigilis, N., & Zerva, A.-K. (2025). Examination of the psychometric characteristics of the Greek version of the Family Influence Scale in junior high school students. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 30(2), 38–56. https://doi.org/10.12681/psy_hps.39772

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ | RESEARCH PAPER

Εξέταση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της ελληνικής έκδοσης της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία σε μαθητές και μαθήτριες γυμνασίου

Αργυρώ ΧΑΡΟΚΟΠΑΚΗ¹, Νικόλαος ΤΣΙΓΓΙΛΗΣ², Αικατερίνη-Κυριακή ΖΕΡΒΑ³¹ Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής² Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, College of Education, United Arab Emirates University³ Τμήμα Κοινωνικών Επιστημών και Επιστημών Συμπεριφοράς, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	ΠΕΡΙΛΗΨΗ
Οικογενειακές επιδράσεις Σταδιοδρομία Επαγγελματική ανάπτυξη Έλληνες μαθητές/τριες γυμνασίου Ψυχομετρικά χαρακτηριστικά κλίμακας	Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με στόχο να εξεταστούν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της ελληνικής έκδοσης της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία (Family Influence Scale) σε μαθητές/τριες Δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 230 μαθητές και μαθήτριες Β' και Γ' Γυμνασίου. Στους μαθητές/-τριες χορηγήθηκε ένα σύντομο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, η Κλίμακα Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία και η Κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν την παραγοντική δομή της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία (Υποστήριξη στην Πληροφόρηση, Οικονομική Υποστήριξη, Προσδοκίες και Αξίες/Πεποιθήσεις της Οικογένειας) καθώς και την εσωτερική αξιοπιστία και εγκυρότητά της, εκτός από τη διάσταση των Αξιών/Πεποιθήσεων για την οποία τα αποτελέσματα θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με επιφύλαξη έως ότου διεξαχθούν περισσότερες έρευνες. Ακόμα, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η ελληνική έκδοση της κλίμακας έχει επαρκή εσωτερική συνοχή, αξιοπιστία και κατασκευαστική εγκυρότητα και είναι κατάλληλη για έρευνα και κλινική χρήση στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας/επαγγελματικού προσανατολισμού εφήβων.
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	
Αργυρώ Χαροκοπάκη Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής Πέτρου Ράλλη & Θηβών 250 12244 Αιγάλεω acharokopaki@uniwa.gr	

Η επαγγελματική ανάπτυξη (career development)¹ του ατόμου διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση πλήθους ατομικών στοιχείων και κοινωνικών παραγόντων (προδρομικά ή συγχρονικά) σε μια δυναμική αλληλεπιδραστική σχέση χωρίς προκαθορισμένα αποτελέσματα (Savickas, 2002). Η οικογένεια και συγκεκριμένα το οικογενειακό περιβάλλον (τα πρόσωπα που έχουν στενή και άμεση σχέση με το παιδί), ως πρωτογενής θεσμός κοινωνικοποίησης, μέσα από το πλήθος των λειτουργιών της (αναπαραγωγικές, συναισθηματικές, ψυχολογικές, οικονομικές, εκπαιδευτικές κ.α.), ασκεί καθοριστικές επιδράσεις στην

¹Ο όρος αναφέρεται στην εξελικτική πορεία του ατόμου σχετικά με τον προσανατολισμό του στο χώρο εργασίας και τις αποφάσεις του για το επάγγελμα ή τις επαγγελματικές κατευθύνσεις που επιθυμεί να ακολουθήσει (Κάντας & Χαντζή, 1991).

επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών. Οι επιδράσεις αυτές ασκούνται κάποιες φορές άμεσα (π.χ., μέσω των επιθυμιών ή και των προσδοκιών, των ευκαιριών για σπουδές, των κατευθύνσεων και αρχών που προσπαθούν να μεταβιβάσουν οι γονείς/κηδεμόνες και τα άλλα πρόσωπα, κ.ά.) και κάποιες φορές έμμεσα (π.χ. μέσα από το πολιτισμικό υπόβαθρο και το επίπεδο μόρφωσης, την οικονομική τους κατάσταση και τον τρόπο ζωής, τις αξίες που προωθούν, το πρότυπο που αποτελούν οι γονείς/κηδεμόνες, την παροχή υποστήριξης και ενθάρρυνσης στις επιλογές των παιδιών τους, κ.ά.) (Keller & Whiston, 2008).

Οι γονείς/κηδεμόνες ασκούν τη μεγαλύτερη επίδραση στην επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών τους συγκριτικά με άλλες κατηγορίες «σημαντικών άλλων» (π.χ., φίλοι) και αποτελούν τα «πρόσωπα αναφοράς» γι' αυτά, αναφορικά με τα θέματα σταδιοδρομίας και ειδικότερα για τη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων. Με άλλα λόγια, οι γονείς/κηδεμόνες είναι τα πρόσωπα στα οποία οι έφηβοι απευθύνονται, σε τελική ανάλυση, για στήριξη κατά τη λήψη αποφάσεων σταδιοδρομίας περισσότερο ακόμα και από τους φίλους και συνομηλίκους τους, όπως έχει διαπιστωθεί ερευνητικά τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας (Βυτόγιαννη, 2006· Κασσωτάκης & Μαρμαρινός, 2004· Knibbs et al., 2018· Lindley et al., 2019· Paa & McWhirter, 2000· Ross & Lloyd, 2013· Χαροκοπάκη, 2012· Youth Employment, UK, 2019· Whiston & Keller, 2004).

Το ερευνητικό ενδιαφέρον για τις επιδράσεις της οικογένειας στην επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών της χρονολογείται από το 1950. Οι πρώτες μετα-αναλύσεις έως και το 1980 έδειξαν ότι οι έρευνες επικεντρώθηκαν στη διερεύνηση των επιδράσεων των χαρακτηριστικών της δομής της οικογένειας (structural features)(π.χ. το μορφωτικό επίπεδο, το εκπαιδευτικό κεφάλαιο και το επάγγελμα των γονέων/κηδεμόνων, το κοινωνικό-οικονομικό-πολιτισμικό υπόβαθρο, το επίπεδο και το μέγεθος της οικογένειας, η σειρά γέννησης και το φύλο των παιδιών, κ.ά.) στη διαδικασία λήψης επαγγελματικών αποφάσεων των νέων μελών της, ιδιαιτέρως δε στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές (Schulenberg et al., 1984).

Στη χώρα μας τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι εδώ και σαράντα χρόνια ο ρόλος της οικογένειας στη σταδιοδρομία και την επαγγελματική ανάπτυξη της νέας γενιάς είναι πρωταρχικής σημασίας (Κασιμάτη & Μουστάκα, 1978· Κασιμάτη, 1991· Πατινιώτης, 2004· Saiti & Mitrosili, 2005). Οι απόψεις, οι προσδοκίες και επιθυμίες των γονέων/κηδεμόνων για το επαγγελματικό μέλλον των παιδιών τους διαμορφώνουν τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα των τελευταίων (ενδεικτικά: Γαρδίκη κ. συν., 1988· Δημητρόπουλος 2001· Πάντα, 1988· Μουστάκα & Κασιμάτη, 1984· Χριστοδουλίδη, 1981) και επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους (Σιδηροπούλου – Δημακάκου κ. συν., 2003), οι οποίες φαίνεται ότι διαφοροποιούνται με βάση τη δομή της οικογένειας και τον ταξικό της χαρακτήρα (κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο) (Γκαρή, 1992· Φακιολάς, 1997· Φλουρήσκ. συν., 1981) έως και σήμερα (IOBE, 2019). Οι γονείς/κηδεμόνες έχουν προσδοκίες για πανεπιστημιακές σπουδές και επαγγέλματα με κοινωνική καταξίωση και κύρος (Κασσωτάκης, 1981· Πάντα, 1988· Παπάς & Ψαχαρόπουλος, 1989) και θεωρούν ότι η σταδιοδρομία του/των παιδιού/-ών της μπορεί να αποτελέσει μέσο αναβάθμισης του κύρους της οικογένειας ή/και ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας (Singelis et al., 1995).

Προοδευτικά, αναδείχθηκε η εξέχουσα σημασία των ενδο-οικογενειακών διεργασιών (family process features) στην επαγγελματική ανάπτυξη των νέων μελών της οικογένειας, τροφοδοτώντας το σχετικό ερευνητικό ενδιαφέρον τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας. Η ερευνητική δραστηριότητα προς αυτή την κατεύθυνση ενισχύθηκε μετά τις μετα-αναλύσεις των Whiston & Keller (2004, 2008) για τα έτη 1980-2003, οι οποίες παρουσίασαν μια λειτουργική παρουσίαση της γνώσης που έχει προκύψει αναφορικά με το ρόλο

και τις επιδράσεις της οικογένειας στην επαγγελματική ανάπτυξη των νέων μελών της, κατατάσσοντάς τις σε δυο άξονες: (α) στον άξονα της δομής της οικογένειας (structural features) και (β) στον άξονα των διεργασιών που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο αυτής (family process features).

Η στροφή του ερευνητικού ενδιαφέροντος στον άξονα των ενδο-οικογενειακών διεργασιών, κατέδειξε ότι οι γονείς/κηδεμόνες μπορούν να λειτουργήσουν ως πηγή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (π.χ. μέσω της ενθάρρυνσης), παρέχοντας ταυτόχρονα ουσιαστική καθοδήγηση και στήριξη στην επαγγελματική πορεία των παιδιών τους μέσα από συγκεκριμένες ενέργειες και τύπους συμπεριφοράς, όπως για παράδειγμα συζητώντας μαζί τους για συγκεκριμένα επαγγέλματα, σπουδές και προοπτικές απασχόλησης, αναζητώντας και υποδεικνύοντας εκπαιδευτικές και επαγγελματικές πληροφορίες ή αναζητώντας πηγές επαγγελματικής πληροφόρησης (φυσικά πρόσωπα, διαδίκτυο, κ.ά.) (Keller&Whiston, 2008).

Ακόμα, αναδείχθηκε ότι το είδος και η ποιότητα των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, όπως ο τύπος δεσμού που αναπτύσσεται και διατηρείται ανάμεσα στο παιδί και στους γονείς/κηδεμόνες και κυρίως με τη μητέρα (ασφαλής και μη ασφαλής τύπος), οι μορφές γονεϊκής διαπαιδαγώγησης (αυταρχική, δημοκρατική, επιτρεπτική, παραμέλησης), η σύγκρουση-εχθρότητα, η συνοχή, η συναισθηματική εμπλοκή κ.ά., επηρεάζουν καθοριστικά θέματα της επαγγελματικής ανάπτυξης των εφήβων, όπως τη διαδικασία λήψης επαγγελματικών αποφάσεων, τη διαμόρφωση επαγγελματικής ταυτότητας, την επαγγελματική διερεύνηση, τον οραματισμό και τον σχεδιασμό σταδιοδρομίας, τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα και τις επαγγελματικές φιλοδοξίες, τις προσδοκίες σταδιοδρομίας και τους στόχους, τις εργασιακές αξίες, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, την αυτοαποτελεσματικότητα και τις δυσκολίες λήψης αποφάσεων σταδιοδρομίας, τις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές επιλογές των εφήβων, την επαγγελματική τους προσαρμοστικότητα κ.ά. (Barnes et al., 2020).

Αντιστοίχως, στη χώρα μας, έρευνες έδειξαν την επίδραση των ενδο-οικογενειακών διεργασιών σε θέματα της επαγγελματικής ανάπτυξης των νέων μελών της. Συγκεκριμένα, φάνηκε η θετική συσχέτιση της οικογενειακής συνοχής και της προσαρμοστικότητας της οικογένειας με τη βεβαιότητα και την αποφασιστικότητα στην επαγγελματική επιλογή (Βουτυρά 2007), η αρνητική σχέση με την επαγγελματική αναποφασιστικότητα (Χαλιούλα και συν., 2017) και με τις δυσκολίες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα αγόρια. Έρευνες έδειξαν επίσης τη θετική σχέση του αυταρχικού στυλ γονεϊκής ανατροφής με τις δυσκολίες στη λήψη αποφάσεων, την αρνητική με το επιτρεπτικό και δημοκρατικό στυλ (Κουμουνοπούλου et al., 2010·Κουπενου, 2011) καθώς και του δημοκρατικού με τις εποικοδομητικές-παραγωγικές στρατηγικές διαχείρισης της επαγγελματικής αναποφασιστικότητας (Παπακυριακού, 2022). Οι ενέργειες υποστήριξης των γονέων/κηδεμόνων σε θέματα σταδιοδρομίας φαίνεται ότι επηρεάζουν θετικά και ενισχύουν την αυτοαποτελεσματικότητα των εφήβων παιδιών τους (Pappas & Κουπενου, 2011), ενώ μεταξύ αυτών των ενεργειών και της επενέργειας του ασφαλούς τύπου δεσμού προσκόλλησης, οι ενέργειες αυτές αποτελούν τις σημαντικότερες προβλεπτικές μεταβλητές. Το αυτό ισχύει και συγκριτικά με άλλους ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες ως προς τις επιδράσεις που ασκούν στην αυτοαποτελεσματικότητα στη διαδικασία λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων εφήβων (Χαροκοπάκη, 2012). Ακόμα, η οικονομική υποστήριξη και η υποστήριξη σε επίπεδο πληροφόρησης που παρέχουν οι γονείς/κηδεμόνες, συνδέονται με λιγότερες δυσκολίες στη διαδικασία λήψης απόφασης για τα παιδιά τους στην ηλικία της εφηβείας (Τηλιακού, 2021) και με υψηλότερα επίπεδα αυτοαποτελεσματικότητας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σταδιοδρομίας (Γεωργίου, 2023). Επίσης, η αντιλαμβανόμενη μητρική φροντίδα συνεισφέρει στην πρόβλεψη των δυσκολιών που σχετίζονται με τη δόμηση της επαγγελματικής

ταυτότητας των εφήβων, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα μέσω των αντιλήψεων αυτο-αποτελεσματικότητας (Κουμουνδούρου & Μήτσου, 2013). Τέλος, υπάρχει θετική σχέση της οικογενειακής ανθεκτικότητας (συγκεκριμένα των στρατηγικών αντιμετώπισης των δυσχερειών στους κόλπους της οικογένειας) με την ψυχική ανθεκτικότητα και τον οραματισμό του μέλλοντος των εφήβων μελών της (Χαροκοπάκη, 2022).

Συνολικά, η επισκόπηση της σχετικής διεθνούς και εγχώριας βιβλιογραφίας, παρά το ότι έδειξε ότι οι μορφές συμπεριφοράς των γονέων/κηδεμόνων που επηρεάζουν την επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών τους διαφοροποιούνται στο εύρος διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων (Fouad et al., 2016), μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις τομείς/άξονες: (α) στις ενέργειες υποστήριξης (π.χ. οικονομική, υλική υποστήριξη, πρόσβαση σε πληροφορίες για τις σπουδές και τα επαγγέλματα), (β) στις ενέργειες αφήγησης εμπειριών και βιωμάτων αυτών αναφορικά με τις δικές τους επαγγελματικές επιλογές και αποφάσεις σταδιοδρομίας και (γ) στις ενέργειες ηθικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής υποστήριξης (ενστάλαξη αξιών, συζητήσεις, επίδειξη ενσυναίσθησης ή αποθάρρυνση, κ.ά.) (Barnes et al., 2020).

Στη βάση αυτών των παρατηρήσεων σύγχρονες ανασκοπικές μελέτες αναδεικνύουν ότι ο καθοριστικότερος παράγοντας για τη σταδιοδρομία και την επαγγελματική ανάπτυξη των εφήβων είναι οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των γονέων/κηδεμόνων και του/της/των εφήβου/ων παιδιού/ών τους σε θέματα που σχετίζονται με τη σταδιοδρομία και την επαγγελματική ανάπτυξη του/των τελευταίου/ων (parent-child career related interactions). Οι αλληλεπιδράσεις αυτές φαίνεται να είναι καθοριστικές ιδιαιτέρως δε με τον/την γονέα/κηδεμόνα τον οποίο ο/η έφηβος/η θεωρεί σημαντικό πρόσωπο αναφοράς γι' αυτόν/-ήν (Barnes et al., 2020). Στη βάση αυτών των παρατηρήσεων, καθώς και: α) σύμφωνα με τα ερευνητικά ευρήματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως είναι πιο πιθανό στη χώρα μας τα άτομα ως έφηβοι να αναζητήσουν βοήθεια αρχικά εντός της οικογενειακής τους δομής, και β) στη βάση των ερευνητικών παρατηρήσεων ότι η οικογένεια διατηρεί τον υποστηρικτικό και προστατευτικό της ρόλο και συνεχίζει να ενεργεί ως φορέας πρόνοιας και στήριξης επικουρώντας οικονομικά τα νέα σε ηλικία μέλη της μέχρι την επαγγελματική και οικονομική τους αποκατάσταση (Πανδής & Ζάγκος, 2012), κρίθηκε σημαντικό οι σύμβουλοι σταδιοδρομίας/επαγγελματικού προσανατολισμού να μπορούν να κατανοήσουν βαθύτερα την επιρροή που ασκεί η οικογένεια στην επαγγελματική ανάπτυξη των νέων μελών της χρησιμοποιώντας επικουρικά μια κλίμακα μέτρησης των οικογενειακών επιδράσεων ώστε να μπορούν να διαμορφώνουν τη συμβουλευτική υποστήριξη που παρέχουν.

Η αξιολόγηση των οικογενειακών επιδράσεων στη σταδιοδρομία

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία (Family Influence Scale [FIS] ·Fouad et al., 2010). Η κλίμακα αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο το άτομο πιστεύει ότι τα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος τα οποία για εκείνο αποτελούν σημαντικούς άλλους, επηρεάζουν τις επαγγελματικές του αποφάσεις, τις επιλογές, τις αξίες και τη συμπεριφοράς του αναφορικά με τα θέματα σταδιοδρομίας.

Έως ότου κατασκευαστεί η συγκεκριμένη κλίμακα δεν είχαν προσδιοριστεί ακριβώς και ολιστικά οι μορφές συμπεριφοράς των γονέων/κηδεμόνων που επηρεάζουν την επαγγελματική ανάπτυξη και τη σταδιοδρομία των παιδιών τους. Αιτίες αποτελούσαν, μεταξύ άλλων, το πολυδιάστατο και αλληλεπιδραστικό στοιχείο των επιδράσεων της οικογένειας, αλλά, κυρίως, η διαφοροποίηση του ρόλου της οικογένειας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων και η ανυπαρξία πολυδιάστατων, πολιτισμικά προσαρμοσμένων ερευνητικών εργαλείων (Barnes et al., 2020· Fouad et al., 2010·

Koumoundourou et al., 2010). Εξ' όσων είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, οι κλίμακες που αξιολογούν τις μορφές συμπεριφοράς που επιδεικνύουν τα μέλη της οικογένειας, οι οποίες επηρεάζουν τα θέματα σταδιοδρομίας και επαγγελματικής ανάπτυξης των νέων μελών της είναι: (α) Η Κλίμακα για την Αντιληπτή Υποστήριξη Γονέων στην Επιλογή Επαγγέλματος (Career-Related Parent Support Scale Turner et al., 2003) που αφορά ηλικίες 13-15 ετών. Η κλίμακα αντλεί από το θεωρητικό υπόβαθρο της Κοινωνικογνωστικής θεωρίας του A. Bandura (1986, 1997, 2000) και αποτυπώνει τις μορφές συμπεριφοράς των γονέων/κηδεμόνων στις τέσσερις πηγές που διαμορφώνουν τις αντιλήψεις αυτοαποτελεσματικότητας των παιδιών τους αναφορικά με τη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων (συμπεριφορά των γονέων αναφορικά με τις εμπειρίες επιδόσεων, οι γονείς/κηδεμόνες ως πρότυπα επαγγελματικών δραστηριοτήτων, συμπεριφορά ως προς τη λεκτική ενθάρρυνση και την συναισθηματική στήριξη που παρέχουν), (β) η Κλίμακα Υποστήριξης Γονέων (Parent Support Scale Farmer et al., 1981), η οποία αφορά σε ενήλικες και μετρά τις επιδράσεις του πατέρα και της μητέρας ξεχωριστά αναφορικά με την υποστήριξη και την ενθάρρυνση που προσέφεραν στο σχολείο και σχετικά με τις επαγγελματικές επιλογές των παιδιών τους και (γ) η Κλίμακα Υποστήριξης Αδελφικών Σχέσεων (Sibling Support Scale Ali et al., 2005) που απευθύνεται σε μαθητές/τριες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αξιολογεί τις μορφές συμπεριφοράς των αδελφών ως προς την υποστήριξη που προσφέρουν σε εκπαιδευτικά θέματα (π.χ. υποστήριξη στις γραπτές εξετάσεις) και για τις επαγγελματικές επιλογές (π.χ. επιλογή σπουδών).

Οι ανωτέρω αναφερόμενες κλίμακες εστιάζουν ωστόσο σε μία πτυχή της οικογενειακής επιρροής σε θέματα επαγγελματικής ανάπτυξης. Η Κλίμακα Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία σε αντίθεση με τις υπάρχουσες, προσφέρει μια ολιστική προσέγγιση αναφορικά με την κατανόηση του τρόπου που τα πρόσωπα της οικογένειας επηρεάζουν θέματα επαγγελματικής ανάπτυξης των νέων μελών της, αξιολογώντας πολλαπλές πτυχές της επιρροής της οικογένειας του ατόμου όπως η οικονομική, συναισθηματική υποστήριξη και η υποστήριξη σε θέματα πληροφόρησης, καθώς και οι αντιλήψεις και οικογενειακές προσδοκίες αναφορικά με τις επαγγελματικές επιλογές. Η επιλογή της συγκεκριμένης κλίμακας τεκμηριώνεται περαιτέρω από χαρακτηριστικά που προσδίδουν σε αυτήν στοιχεία καινοτομίας και αυξημένη επιστημονική αξία, όπως: (α) η συμπερίληψη των αξιών, προσδοκιών και στάσεων των προσώπων της οικογένειας ως προς το ρόλο τους στην επαγγελματική ανάπτυξη των νέων σε ηλικία μελών της, (β) το ότι απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα ηλικιών από εφήβους έως και ενήλικες και (γ) η ανάδειξη της σημασίας όχι μόνο της επιρροής των γονέων ή κηδεμόνων, αλλά και άλλων μελών του οικογενειακού περιβάλλοντος που το άτομο αναγνωρίζει ως "σημαντικούς άλλους", λαμβάνοντας υπόψη τη διαφοροποίηση των σύγχρονων μορφών και σχημάτων της ελληνικής οικογένειας.

Η κλίμακα αποτελείται από τέσσερις επιμέρους παράγοντες (διαστάσεις): (α) την Υποστήριξη της Οικογένειας στον Τομέα της Ενημέρωσης/Πληροφόρησης σε Θέματα Σταδιοδρομίας (Informational Support), (β) την Οικονομική Υποστήριξη της Οικογένειας (Financial Support), (γ) τις Προσδοκίες της Οικογένειας (Family Expectations) και (δ) τις Αξίες και Πεποιθήσεις (Values/Beliefs) της Οικογένειας (Fouad et al., 2008, 2010). Η κλίμακα έχει ελεγχθεί για τη δομική και συγχρονική εγκυρότητα και για την εγκυρότητα κριτηρίου και έχει δοκιμαστεί και προσαρμοστεί στα διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια των Η.Π.Α. της Ινδίας, της Κορέας και σε άτομα αμερικανικής υπηκοότητας με ασιατική καταγωγή (Fouad et al., 2016· Ghosh & Fouad, 2016· Kim et al., 2016). Η συσχέτιση με την κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή επιβεβαίωσε τη συγχρονική της εγκυρότητα (Fouad et al., 2010· Kim et al., 2016). Η επιλογή της κλίμακας Ικανοποίησης από τη Ζωή για τον έλεγχο της συγχρονικής εγκυρότητας της κλίμακας, πραγματοποιήθηκε

στη βάση των ερευνητικών διαπιστώσεων ότι η ποιότητα των ενδο-οικογενειακών διεργασιών και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας έχει αναδειχθεί ως ο σημαντικότερος παράγοντας που συνδέεται με την ευημερία των νέων σε ηλικία μελών της (Campbell et al., 1976 Diener & Seligman, 2002· Eid & Larsen, 2008).

Στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία (Family Influence Scale· Fouad et al., 2010) σε δείγμα ελληνικής ιθαγένειας και καταγωγής μαθητικού πληθυσμού (μαθητές/τριες) δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η επιλογή της ομάδας στόχου βασίστηκε στο γεγονός ότι, σε αντίθεση με άλλους μαθητικούς πληθυσμούς στην Ευρώπη και διεθνώς, όπου οι μαθητές/τριες καλούνται να λάβουν επαγγελματικές αποφάσεις κατά την πρώιμη ενήλικη ζωή, οι Έλληνες μαθητές και μαθήτριες καλούνται να προχωρήσουν σε σημαντικές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές ήδη από τα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι πρώτες αποφάσεις σταδιοδρομίας των Ελλήνων μαθητών και μαθητριών λαμβάνονται κατά τη μετάβαση από την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε άλλες μορφές της ίδιας βαθμίδας εκπαίδευσης (μετάβαση σε διαφορετικούς τύπους λυκείου), η οποία πραγματοποιείται στις ηλικίες 14-15 ετών (Eurydice, 2025).

Ένας ακόμα λόγος επιλογής της συγκεκριμένης ομάδας στόχου συνδέεται με τα αναπτυξιακά στάδια σταδιοδρομίας του εξελικτικού θεωρητικού μοντέλου για την επαγγελματική ανάπτυξη του D.Super (1963, 1980, Super et al., 1996) και τα σχετικά με αυτά αναπτυξιακά επιτεύγματα για τις ηλικίες 14-15 ετών. Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, το άτομο στο στάδιο της ανάπτυξης (έως την ηλικία των 14 ετών) αρχίζει να δείχνει ενδιαφέρον για το επαγγελματικό του μέλλον και να διαμορφώνει αντιλήψεις για τον τρόπο που γίνονται οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές του επιλογές. Ακολούθως, στα πρώτα χρόνια του σταδίου της διερεύνησης (14-24 ετών), το άτομο αναζητά πληροφορίες για τον εαυτό του και τα επαγγέλματα, διαμορφώνει ενδιαφέροντα, δοκιμάζει ρόλους και εκφράζει τις πρώτες του επαγγελματικές προτιμήσεις παρά το ότι αυτές οι προτιμήσεις ίσως να είναι παροδικές και όχι πάντα ρεαλιστικές. Συνεπώς, η ύπαρξη μιας κλίμακας που θα αξιολογεί τις οικογενειακές επιδράσεις στη σταδιοδρομία σε εφήβους ηλικίας 14-15 ετών κρίνεται σημαντική καθώς οι αντιλήψεις των εφήβων είναι ακόμα εύπλαστες και οι οικογενειακές επιρροές πιο έντονες, επηρεάζοντας καθοριστικά τις πρώτες τους επαγγελματικές αποφάσεις.

Επίσης, η προσαρμογή της κλίμακας στον ελληνικό μαθητικό πληθυσμό θα συμβάλει στη συλλογή περισσότερων και πληρέστερων ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με το είδος και το εύρος των επιδράσεων του οικογενειακού περιβάλλοντος στα θέματα σταδιοδρομίας στην ομάδα αυτή. Επιπλέον, η εφαρμογή μιας κλίμακας κατά τη διεξαγωγή της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας/Επαγγελματικού Προσανατολισμού θα εμπλουτίσει το έργο των συμβούλων σταδιοδρομίας παρέχοντας σημαντικές ενδείξεις αναφορικά με τις οικογενειακές διεργασίες στην επαγγελματική ανάπτυξη των εφήβων που είναι αποδέκτες των υπηρεσιών τους. Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας/Επαγγελματικού Προσανατολισμού οφείλει να λαμβάνει υπόψη τόσο τη δομή όσο και, κυρίως, τις διεργασίες και τις επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος στους εφήβους, προκειμένου να αναπτύξει κατάλληλη μεθοδολογία και θεματολογία για τα προγράμματα προληπτικής και θεραπευτικής παρέμβασης που εφαρμόζει. Τα προγράμματα αυτά θα απευθύνονται και στις δύο ομάδες αποδεκτών των υπηρεσιών της: στους ίδιους

τους εφήβους και στα πρόσωπα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος (γονείς, κηδεμόνες ή/και σημαντικούς άλλους) αυτών που τους ασκούν επιδράσεις.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν προς διερεύνηση ήταν τα παρακάτω:

- (α) ποια είναι η παραγοντική δομή της κλίμακας οικογενειακών επιδράσεων;
- (β) ποια είναι η εσωτερική συνέπεια των διαστάσεων της κλίμακας οικογενειακών επιδράσεων;
- (γ) διαθέτει η κλίμακα οικογενειακών επιδράσεων συγχρονική εγκυρότητα;

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν 230 μαθητές και μαθήτριες από δημόσια Γυμνάσια της Ανατολικής Αττικής. Ο μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν 14,07 (Τ.Α. = 0,73). Η επιλογή των συμμετεχόντων στηρίχθηκε στην βολική δειγματοληψία. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά των Συμμετεχόντων στην Έρευνα

Δημογραφικό χαρακτηριστικό	N	%
Φύλο		
Αγόρια	110	47,8
Κορίτσια	120	52,2
Σύνολο	230	100
Ηλικία		
13	52	22,6
14	112	48,7
15	64	27,8
16	2	0,09
Σύνολο	230	100
Τάξη		
Β΄ Γυμνασίου	129	56,1
Γ΄ Γυμνασίου	101	43,9
Σύνολο	230	100

Διαδικασία

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν κατά την περίοδο Απριλίου έως Ιουνίου 2022. Οι μαθητές/τριες συμπλήρωσαν τις κλίμακες μετά το πέρας του σχολικού ωρολογίου προγράμματος με ελεύθερη βούληση και μετά από την έγγραφη συγκατάθεση των γονέων/κηδεμόνων τους και ενημερωτική επιστολή. Η επιστολή προς τους γονείς/κηδεμόνες αναφερόταν στο σκοπό της έρευνας, στο ότι τα παιδιά τους θα είχαν τη δυνατότητα να αποχωρήσουν από τη διαδικασία καθ' όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της, και υπήρχε ρητή διαβεβαίωση ότι τα δεδομένα τους θα είναι ανώνυμα και απόρρητα. Σε περίπτωση που οι γονείς/κηδεμόνες δεν έδιναν την έγγραφη συγκατάθεσή τους, ο/η μαθητής/τρια δεν συμμετείχε στην έρευνα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ανώνυμα, αυθόρμητα και με ειλικρίνεια τις κλίμακες αφού ενημερώθηκαν

για το σκοπό της έρευνας καθώς και ότι θα μπορούν να αποχωρήσουν από τη διαδικασία καθ' όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της. Η έρευνα πήρε την έγκριση για τη διεξαγωγή της από την σχετική επιτροπή του μεταπτυχιακού προγράμματος του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Κλίμακα Οικογενειακών Επιδράσεων (Family Influence Scale [FIS] Fouad et al., 2010). Η κλίμακα αποτελείται από είκοσι δύο (22) στοιχεία 5-βάθμιας κλίμακας Likert (1 = *διαφωνώ απόλυτα* έως 5 = *συμφωνώ απόλυτα*) για τη μέτρηση τεσσάρων (4) διαστάσεων: τη διάσταση «Υποστήριξη στον Τομέα της Πληροφόρησης» (το σκορ της συγκεκριμένης διάστασης προκύπτει από τη μέση τιμή των ερωτήσεων Ερ1 έως Ερ8 της κλίμακας), τη διάσταση «Οικονομική Υποστήριξη» (το σκορ της συγκεκριμένης διάστασης προκύπτει από τη μέση τιμή των ερωτήσεων Ερ9 έως Ερ13 της κλίμακας), τη διάσταση «Προσδοκίες Οικογένειας» (το σκορ της συγκεκριμένης διάστασης προκύπτει από τη μέση τιμή των ερωτήσεων Ερ14 έως Ερ19 της κλίμακας και τη διάσταση «Αξίες και Πεποιθήσεις» (το σκορ της συγκεκριμένης διάστασης προκύπτει από τη μέση τιμή των ερωτήσεων Ερ20 έως Ερ22 της κλίμακας).

Για τη χρήση της κλίμακας στον ελληνικό πληθυσμό έχει δοθεί άδεια χρήσης από τους δημιουργούς της σε προηγούμενη έρευνα (Τηλιακού, 2021). Η Τηλιακού (2021) ακολούθησε την προβλεπόμενη διαδικασία απόδοσης στην ελληνική γλώσσα σύμφωνα με το πρωτόκολλο οδηγιών των Yuet al. (2004).

Η αξιοπιστία στις απαντήσεις των συμμετεχόντων έχει αποδειχθεί με συνέπεια σε προηγούμενες διεθνείς έρευνες καθώς ο δείκτης Cronbach's alpha κυμαίνονταν από 0,75 έως 0,89 (Fouad et al., 2010, 2016 Ghosh & Fouad, 2016 Kim et al., 2016). Από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας βρέθηκε ότι στη μόνη ελληνική έρευνα όπου χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα, ο δείκτης Cronbach ήταν $\alpha=0,62$ για την διάσταση Αξίες /Πεποιθήσεις, $\alpha=0,70$, για την Οικονομική Υποστήριξη, $\alpha=0,79$ για τις Προσδοκίες της Οικογένειας και $\alpha=0,81$ για την Υποστήριξη στην Ενημέρωση/Πληροφόρηση (Τηλιακού, 2021). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη μόνη ελληνική έρευνα, αυτή της Τηλιακού (2021) στην οποία χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Οικογενειακών Επιδράσεων στη Σταδιοδρομία δεν εξετάστηκαν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της προκειμένου για τη διεύρυνση της χρήσης της στον ελληνικό μαθητικό πληθυσμό παρά μόνο η σχέση που παρουσιάζει με τις δυσκολίες στη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων μαθητών και μαθητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, αποφασίστηκε στην παρούσα έρευνα η μελέτη των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της κλίμακας.

Κλίμακα Ικανοποίησης από τη Ζωή. (The Satisfaction with Life Scale Diener et al., 1985). Η κλίμακα είναι μονοδιάστατη και αποτελείται από πέντε (05) στοιχεία 5-θμιας κλίμακας Likert (1 = *διαφωνώ απόλυτα* έως 5 = *συμφωνώ απόλυτα*). Το σκορ της κλίμακας προκύπτει από μέσο όρο των ερωτήσεων χωρίς κάποια αντιστροφή. Η αύξηση (ή μείωση) του μέσου όρου των απαντήσεων, δηλαδή του σκορ της κλίμακας, σχετίζεται με αντίστοιχη αύξηση (ή μείωση) του μέσου όρου των επιπέδων ικανοποίησης από τη ζωή των ερωτώμενων. Στην έρευνά μας ο δείκτης Cronbach's alpha ήταν 0,778.

Ανάλυση δεδομένων

Όλες οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν στο περιβάλλον της R με τη χρήση των βιβλιοθηκών lavaan, και psych. Πιο συγκεκριμένα, η προτεινόμενη παραγοντική δομή της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία σύμφωνα με τους κατασκευαστές της (Fouad et al., 2010) εξετάστηκε με τη χρήση της επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης. Για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στα ευρήματα,

εξετάστηκε και μία άλλη πιθανή δομή της, ένα μονοδιάστατο μοντέλο. Επειδή η απαντητική κλίμακα των δεδομένων ήταν τακτική (ordinal scale), ως μέθοδος εκτίμησης των παραμέτρων επιλέχθηκε η μέθοδος εκτίμησης WLSMV, η οποία είναι κατάλληλη για δεδομένα σε τακτική κλίμακα και παράγει ανθεκτικά (robust) τυπικά σφάλματα. Η απόφαση για την αποδοχή του μοντέλου βασίστηκε στους δείκτες CFI, SRMR και RMSEA. Σύμφωνα με τους Hu και Bentler (1999), τιμές του CFI κοντά στο 0,95, του SRMR γύρω στο 0,08 και του RMSEA κοντά στο 0,06 δείχνουν ικανοποιητική προσαρμογή. Η εσωτερική συνοχή των διαστάσεων των δύο κλιμάκων, της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων και της Κλίμακας Ικανοποίησης από τη Ζωή εξετάστηκε με τον δείκτη ω (omega), ο οποίος θεωρείται καταλληλότερος του δείκτη α (alpha) του Cronbach.

Αποτελέσματα

Εξέταση της παραγοντικής δομής της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία

Η αρχική επιβεβαιωτική ανάλυση έδειξε μεγάλη απόκλιση από την ικανοποιητική προσαρμογή του μονοδιάστατου μοντέλου στα δεδομένα, $\chi^2(209) = 988,75, p < 0,001, CFI = 0,573, RMSEA = 0,128, SRMR = 0,137$. Αντίθετα, το μοντέλο των τεσσάρων συσχετισμένων παραγόντων εμφάνισε ικανοποιητικές τιμές των δεικτών προσαρμογής, $\chi^2(203) = 356,96, p < 0,001, CFI = 0,916, RMSEA = 0,058, SRMR = 0,078$. Οι φορτίσεις των στοιχείων στις διαστάσεις κυμαίνονταν από 0,420 έως 0,794, με εξαίρεση δύο στοιχεία με τιμές , 187 (#11 της διάστασης Οικονομική υποστήριξη) και 0,320 (#8 της διάστασης Υποστήριξη Πληροφόρησης). Τα στοιχεία αυτά αφαιρέθηκαν και η ανάλυση επαναλήφθηκε. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν εξαιρετική προσαρμογή, $\chi^2(164) = 247,69, p < 0,001, CFI = 0,954, RMSEA = 0,047, SRMR = 0,067$. Οι φορτίσεις του τροποποιημένου μοντέλου των τεσσάρων συσχετισμένων παραγόντων κυμαίνονταν από 0,416 έως 0,800 (Πίνακας 2).

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές, οι τυπικές αποκλίσεις, οι συσχετίσεις μεταξύ των τεσσάρων λανθανόντων παραγόντων καθώς οι δείκτες εσωτερικής συνοχής. Με βάση τα παραπάνω ευρήματα, αποφασίστηκε ότι το μοντέλο των τεσσάρων αλληλοσυσχετισμένων λανθανόντων παραγόντων που περιλαμβάνει 20 στοιχεία θα πρέπει να γίνει αποδεκτό, καθώς περιγράφει ικανοποιητικά τα δεδομένα της έρευνας.

Πίνακας 3. Περιγραφικά Στατιστικά, Συντελεστές Συσχέτισης και Δείκτες Εσωτερικής Συνοχής των Διαστάσεων της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία

Διαστάσεις	M.T.(T.A.)	d	1	2	3	4
Υποστήριξη πληροφόρησης	3,69 (0,67)*	1,03	(0,75)			
Οικονομική υποστήριξη	3,81 (0,66)*	1,22	0,320*	(0,72)		
Προσδοκίες οικογένειας	2,53 (0,88)*	0,53	0,290*	-0,026	(0,77)	
Αξίες και πεποιθήσεις	2,79 (0,92)*	0,23	0,337*	-0,040	0,610*	(0,65)

Σημείωση. M.T.= μέση τιμή, T.A.= τυπική απόκλιση, d = Cohen's d, στην παρένθεση σημειώνεται ο συντελεστής omega.

* $p < 0,001$

Πίνακας 2. Φορτίσεις των στοιχείων της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία στους αντίστοιχους λανθάνοντες παράγοντες

	<i>F1</i>	<i>F2</i>	<i>F3</i>	<i>F4</i>
1)Η οικογένειά μου μου παρέχει πληροφόρηση σχετικά με το πώς να αναζητώ δουλειά	0,702			
2)Η οικογένειά μου μου δείχνει τι είναι σημαντικό στην επιλογή καριέρας	0,661			
3)Η οικογένειά μου μου δείχνει πώς να κάνω μια επιτυχημένη επιλογή καριέρας	0,700			
4)Η οικογένειά μου συζητά μαζί μου θέματα καριέρας από μικρή ηλικία	0,592			
5)Η οικογένειά μου μου παρέχει υπηρεσίες καθοδήγησης για το ποια καριέρα θα ήταν καλύτερη για μένα	0,661			
6)Η οικογένειά μου μου παρέχει πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση	0,423			
7)Παρατηρώντας τους δικούς μου να δουλεύουν απέκτησα εμπιστοσύνη στις επαγγελματικές μου επιλογές	0,416			
9)Επειδή η οικογένειά μου με στηρίζει οικονομικά, μπορώ να επικεντρωθώ στην επαγγελματική μου ανάπτυξη		0,612		
10)Η οικογένειά μου δεν έχει τη δυνατότητα να στηρίξει τις επαγγελματικές μου επιλογές		0,629		
12)Αν θέλω να αποκτήσω επιπλέον εκπαίδευση μετά το λύκειο, η οικογένειά μου θα μου παρέχει οικονομική υποστήριξη		0,799		
13)Αν είχα μια δύσκολη επαγγελματική εμπειρία, η οικογένειά μου θα με στήριζε οικονομικά		0,753		
14)Η οικογένειά μου αναμένει ότι η επιλογή του επαγγέλματός μου θα αντικατοπτρίζει τις επιθυμίες τους			0,585	
15)Η οικογένειά μου περιμένει από εμένα να λάβω αποφάσεις καριέρας που δεν θα την ντροπιάσουν			0,735	
16)Η οικογένειά μου αναμένει ότι άτομα της δικής μας κουλτούρας θα κάνουν συγκεκριμένες επιλογές			0,700	
17)Η οικογένειά μου αναμένει να επιλέξω μια καριέρα που θα έχει κάποιο κύρος			0,626	
18)Οι δικοί μου είναι πρόθυμοι να με στηρίξουν οικονομικά μόνο εάν επιλέξω μια καριέρα που οι ίδιοι εγκρίνουν			0,654	
19)Οι προσδοκίες της οικογένειάς μου για την καριέρα είναι ανάλογες με το φύλο μου			0,641	
20)Η οικογένειά μου αναμένει να συνυπολογίζω θρησκευτικά ή άλλα πνευματικά θέματα στις επιλογές της καριέρας μου				0,615
21)Η οικογένειά μου αναμένει ότι η καριέρα μου θα ταιριάζει με τις αξίες και τις πεποιθήσεις της οικογένειάς μας				0,788
22)Η οικογένειά μου μου έχει εξηγήσει πώς οι αξίες και οι πεποιθήσεις μας σχετίζονται με τις επαγγελματικές μου επιλογές				0,569

Όσον αφορά στην εσωτερική συνέπεια, οι δείκτες που προέκυψαν κυμαίνονται από 0,65 έως 0,77 (βλ. Πίνακα 3). Συγκεκριμένα, για τον παράγοντα Υποστήριξη πληροφόρησης ο δείκτης ωμέγα (ω) ήταν 0,746, για τον παράγοντα Οικονομική υποστήριξη η αντίστοιχη τιμή ήταν 0,72, για τις Προσδοκίες οικογένειας ήταν 0,77 και τέλος για τις Αξίες και Πεποιθήσεις 0,65.

Παρόμοια ανάλυση με την προηγούμενη πραγματοποιήθηκε για την κλίμακα της Ικανοποίησης από τη Ζωή. Από τα αποτελέσματα προέκυψε εξαιρετική προσαρμογή ενός μονοδιάστατου μοντέλου στα δεδομένα, $\chi^2(df = 5) = 4,325$, $p = 0,504$, CFI = 1,000, RMSEA = 0,000, SRMR = 0,018. Οι φορτίσεις των στοιχείων στον λανθάνοντα παράγοντα κυμαίνονταν από 0,525 έως 0,773. Η εσωτερική συνοχή ήταν ικανοποιητική με τιμή $\omega = 0,78$.

Για να ελεγχθεί η συγχρονική εγκυρότητα της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία, εξετάστηκε, σε επίπεδο λανθανόντων μεταβλητών, ο βαθμός στον οποίο οι τέσσερις διαστάσεις μπορούν να προβλέψουν την ικανοποίηση από τη ζωή. Από την ανάλυση μοντελοποίησης δομικών εξισώσεων (structural equation modeling) (Τσιγγίλης, 2010) φάνηκε ότι όλοι οι δείκτες προσαρμογής συνηγορούν για την καταλληλότητα του μοντέλου, $\chi^2(265) = 407,35$, $p < 0,001$, CFI = 0,937, RMSEA = 0,048, SRMR = 0,071. Οι τέσσερις διαστάσεις της οικογενειακής επίδρασης ερμηνεύουν το 28.1% της διακύμανσης της ικανοποίησης από τη ζωή. Από τους τέσσερις γραμμικούς συντελεστές μόνο οι δύο ήταν στατιστικά σημαντικοί, της Υποστήριξης στην πληροφόρηση (0,376, $p < 0,001$) και της Οικονομικής Υποστήριξης (0,214, $p = 0,013$).

Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε προκειμένου να εξεταστούν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία (Fouad et al., 2010) σε ελληνικό μαθητικό πληθυσμό (μαθητές /τριες) δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης (γυμνάσιο). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, φαίνεται ότι η συγκεκριμένη κλίμακα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και στη χώρα μας για την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο το άτομο πιστεύει ότι τα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος τα οποία για εκείνο αποτελούν σημαντικούς άλλους, επηρεάζουν τις επαγγελματικές του αποφάσεις, τις επιλογές, τις αξίες και τη συμπεριφορά του αναφορικά με τα θέματα σταδιοδρομίας.

Η ανάλυση παραγόντων επιβεβαίωσε τη δομή της κλίμακας, δηλαδή των τεσσάρων παραγόντων ως εξής: Υποστήριξη Ενημέρωσης/Πληροφόρησης της Οικογένειας, Οικονομική Στήριξη της Οικογένειας, Προσδοκίες της Οικογένειας, Αξίες/Πεποιθήσεις της Οικογένειας. Διαπιστώθηκε σύμπτωση των παραγόντων της έρευνας με τους παράγοντες της αρχικής μελέτης κατασκευής της κλίμακας σε Αμερικανούς ηλικίας 12-53 ετών (Fouad et al., 2010), μεταγενέστερων μελετών σε ενήλικες Αμερικανούς και Ινδούς (μη φοιτητικό πληθυσμό) (Fouad et al., 2016) και σε Κορεάτες φοιτητές/τριες (Kim et al., 2016). Με άλλα λόγια, η συγκεκριμένη παραγοντική δομή εμφανίζεται ως η πλέον πρόσφορη με στατιστικά κριτήρια και παρέχει το βέλτιστο επίπεδο διαχωρισμού των αξόνων που αξιολογούν τον βαθμό στον οποίο το άτομο πιστεύει ότι τα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος, τα οποία για εκείνο αποτελούν σημαντικούς άλλους, επηρεάζουν τις επαγγελματικές του αποφάσεις, τις επιλογές, τις αξίες και τη συμπεριφορά του αναφορικά με τα θέματα σταδιοδρομίας.

Τα στοιχεία που αφαιρέθηκαν από την αρχική μορφή της κλίμακας καθώς δεν φάνηκε να παρουσιάζουν ικανοποιητική φόρτιση στην διάσταση / παράγοντα στο οποίο ανάγονταν αρχικά, ήταν το στοιχείο 8 («η οικογένειά μου με ενθάρρυνε να κάνω ερωτήσεις σχετικά με τη σταδιοδρομία» της διάστασης Υποστήριξη της Οικογένειας στον Τομέα της Ενημέρωσης/Πληροφόρησης για Θέματα Σταδιοδρομίας) και το στοιχείο 11 («Η οικογένειά μου αναμένει από εμένα να συμβάλλω οικονομικά στη σταδιοδρομία μου, την εκπαίδευση και την κατάρτισή μου»), το οποίο ανήκει στον παράγοντα 2 «Οικονομική Υποστήριξη». Σε ό,τι αφορά το στοιχείο 8, η ύπαρξη χαμηλής φόρτισης στον παράγοντα που είχε ενταχθεί είναι πιθανό ότι οφείλεται στο ότι το στοιχείο αυτό περιλαμβάνει περιεχόμενο με διπλό νόημα (double-barreled question) (Bradburn et al., 2004) [η οικογένειά μου με ενθάρρυνε (πρώτο μέρος) στο να κάνω κάτι, συγκεκριμένα στο να κάνω ερωτήσεις σχετικά με τη σταδιοδρομία (δεύτερο μέρος)]. Η συγκεκριμένη διατύπωση είναι πιθανό ότι δημιούργησε σύγχυση στους/στις ερωτώμενους/ες μαθητές και μαθήτριες, καθώς ήταν διαφορετική από τις υπόλοιπες επτά (07) ερωτήσεις της ίδιας διάστασης, οι οποίες είχαν μονοσήμαντο περιεχόμενο (η διατύπωση της ερώτησης αφορούσε σε ένα συγκεκριμένο θέμα / ζήτημα και όχι σε δυο όπως το στοιχείο που δεν παρουσίασε αξιοπιστία). Μια ακόμα πιο πιθανή αιτία της χαμηλής φόρτισης του συγκεκριμένου παράγοντα είναι ότι οι προηγούμενες επτά (07) ερωτήσεις της ίδιας διάστασης εστιάζουν σε συγκεκριμένες μορφές υποστήριξης ή δράσης από την οικογένεια προς το άτομο, με επίκεντρο κυρίως την παροχή πληροφόρησης, τη διαμόρφωση αξιών/στάσεων, την καθοδήγηση και την προσφορά υπηρεσιών ή την έμμεση επιρροή μέσω προτύπων. Οι ερωτήσεις αυτές περιγράφουν συγκεκριμένα και καθοδηγητικά μοτίβα υποστήριξης της οικογένειας, δηλαδή αφορούν σε μια κατευθυντική στάση της οικογένειας. Το περιεχόμενο του στοιχείου 8 ωστόσο είναι διαφορετικό, καθώς εστιάζει στην ενεργό συμμετοχή του ερωτώμενου ατόμου (να κάνει ερωτήσεις), δηλαδή αναφέρεται σε έναν τύπο συμπεριφοράς αυτενέργειας (να κάνει ερωτήσεις, άρα να διερευνήσει μόνος/μόνη του). Συνολικά, θα λέγαμε ότι το στοιχείο 8 εστιάζει στη διερεύνηση της ύπαρξης αυτονομίας και στην ανάληψη πρωτοβουλίας από την πλευρά του ερωτώμενου ατόμου για κάτι συγκεκριμένο, ενώ οι υπόλοιπες επτά ερωτήσεις της ίδιας διάστασης αντιπροσωπεύουν διαφορετικά μοτίβα γονικής υποστήριξης (πληροφορίες, καθοδήγηση, μεταφορά αξιών, έμμεση επιρροή ως πρότυπα).

Σε ό,τι αφορά το στοιχείο 11, μια πιθανή εξήγηση για τη χαμηλή φόρτιση του συγκεκριμένου ερωτήματος στον παράγοντα που είχε ενταχθεί αρχικά σχετίζεται με πιθανή πολυπλοκότητα της διατύπωσής του καθώς και ότι και το στοιχείο αυτό περιλαμβάνει περιεχόμενο με διπλό, ακόμα και τριπλό νόημα, καθώς ζητά από τον/την συμμετέχοντα/ουσα να απαντήσει για τρεις διαφορετικές περιπτώσεις: τη σταδιοδρομία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η συγκεκριμένη επιχειρηματολογία ενισχύεται και από την παρατήρηση ότι, στην μεταγενέστερη έρευνα για τον έλεγχο των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών της κλίμακας σε ενήλικες Αμερικανούς και Ινδούς (μη φοιτητικό πληθυσμό) (Fouad et al., 2016), είχε εξαιρεθεί το εν λόγω στοιχείο (χωρίς ωστόσο να διευκρινίζεται στην έρευνα αυτή για ποιον λόγο). Καθώς η παρούσα εργασία διερεύνησε τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της αρχικής μορφής της κλίμακας (Fouad et al., 2010), τα αποτελέσματά της σε συνάρτηση αυτών της μεταγενέστερης μελέτης στους Αμερικανούς και Ινδούς στην οποία αναφερθήκαμε (Fouad et al., 2016), μας επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι το συγκεκριμένο ερώτημα παρουσιάζει αδύναμη συσχέτιση με τον θεωρητικό παράγοντα στον οποίο ανήκει (Οικονομική Υποστήριξη) και συνεπώς μπορεί να αφαιρεθεί από την τελική κλίμακα.

Η παρούσα έρευνα επιβεβαίωσε επίσης και άλλα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας όπως την εσωτερική συνέπεια των παραγόντων της και την συγχρονική της εγκυρότητα. Ως προς την εσωτερική

συνοχή, τη χαμηλότερη τιμή εμφάνισε η διάσταση *Αξίες και Πεποιθήσεις*, η οποία περιλάμβανε μόνο τρία στοιχεία. Συνεπώς μέχρι να ενισχυθεί η διάσταση αυτή με επιπλέον κατάλληλα ανεπτυγμένα στοιχεία, ο/η σύμβουλος σταδιοδρομίας / επαγγελματικού προσανατολισμού θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός/-ή στην αξιοποίηση του συγκεκριμένου παράγοντα κατά την ατομική συμβουλευτική αλλά και την επιστημονική έρευνα.

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας παρέχουν υποστήριξη αναφορικά με την παραγοντική και την συγχρονική εγκυρότητα της κλίμακας καθώς και την αξιοπιστία των παραγόντων. Συνεπώς, επιβεβαιώνουν προγενέστερες ερευνητικές διαπιστώσεις αναφορικά με το ότι η κλίμακα έχει διαπολιτισμική εφαρμογή και μπορεί να αξιολογεί τον βαθμό στον οποίο το άτομο πιστεύει ότι τα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος τα οποία για εκείνο αποτελούν σημαντικούς άλλους, επηρεάζουν τις επαγγελματικές του αποφάσεις, τις επιλογές, τις αξίες και τη συμπεριφορά του αναφορικά με τα θέματα σταδιοδρομίας.

Η παρούσα έρευνα δεν στερείται περιορισμών, με βασικότερους αυτούς της εστίασης σε έφηβους μαθητές/τριες της δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Β' και Γ' τάξη Γυμνασίου) και της χορήγησης της κλίμακας σε σχετικά μικρό δείγμα μαθητών/-τριών που προέρχονται από μια συγκεκριμένη περιοχή της περιφέρειας Αττικής. Μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες θα πρέπει να επιχειρήσουν να εξετάσουν το βαθμό στον οποίο τα ευρήματα της παρούσας έρευνας επαληθεύονται σε μεγαλύτερο και πιο διαφοροποιημένο δείγμα από εφηβικό ελληνικό μαθητικό πληθυσμό, όπως μαθητές/τριες μεγαλύτερης ηλικίας (15 ετών και άνω) καθώς σ' αυτούς που έχουν διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Μία τέτοια έρευνα που θα παρείχε επιπρόσθετα εμπειρικά δεδομένα για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία και θα ενίσχυε την εμπιστοσύνη των ερευνητών/-τριών στη χρήση της.

Ένας άλλος περιορισμός αφορά στη διάσταση *Αξίες και Πεποιθήσεις*, η οποία εμφάνισε σχετικά χαμηλά επίπεδα εσωτερικής συνοχής. Προηγούμενες έρευνες αναφέρουν τιμές αξιοπιστίας πάνω από 0,70 (π.χ. $\alpha = 0,73$, Ghosh&Fouad, 2016 και $\alpha = 0,75$, Fouad et al., 2010). Συνεπώς προς το παρόν τα αποτελέσματα που αφορούν αυτή τη διάσταση θα πρέπει να ερμηνεύονται με επιφύλαξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη διάσταση αξιολογείται από τρία στοιχεία. Σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές ο ελάχιστος αριθμός στοιχείων για την αποτύπωση μια λανθάνουσας μεταβλητής είναι τρία, ενώ ο ιδανικός είναι τουλάχιστον τέσσερα (π.χ. Kline, 2016, p. 195). Επιπλέον, ο καθορισμός μιας λανθάνουσας μεταβλητής με τρία μόνο στοιχεία μπορεί να περιορίσει την εννοιολογική εγκυρότητα της κλίμακας ειδικά όταν η έννοια που μετρά είναι πολύπλευρη ή σύνθετη. Γι' αυτό, ανεξάρτητα από εάν η σχετικά χαμηλή αξιοπιστία επιβεβαιωθεί ή όχι και σε άλλες έρευνες στον ελληνικό χώρο, θα πρέπει να αναπτυχθούν επιπρόσθετα στοιχεία τόσο για την αύξηση της εσωτερικής συνοχής όσο και για την ενίσχυση της εννοιολογικής εγκυρότητας της διάστασης *Αξίες και Πεποιθήσεις*.

Αναφορικά με τη συγχρονική εγκυρότητα, στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε μία μόνο μεταβλητή, αυτή της ικανοποίησης από τη ζωή. Η μελλοντική χρήση επιπλέον μεταβλητών πέρα από αυτή της Ικανοποίησης από τη Ζωή όχι μόνο θα βοηθούσε την πληρέστερη εξέταση της συγχρονικής εγκυρότητας των διαστάσεων της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία, αλλά και θα βοηθούσε την πληρέστερη κατανόηση αναφορικά με το με ποιες απ' αυτές συνδέεται και πιθανόν να τις επηρεάζει. Τέλος, ένα χαρακτηριστικό που δεν μελετήθηκε είναι η αξιοπιστία χρονικής σταθερότητας

(test-retest reliability). Έρευνα προς την κατεύθυνση αυτή θα συμπλήρωνε το πλέγμα των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Κλίμακας Οικογενειακών Επιδράσεων στη σταδιοδρομία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ali, S. R., McWhirter, E. H., & Chronister, K. M. (2005). Self-efficacy and vocational outcome expectations for adolescents of lower socioeconomic status: A pilot study. *Journal of Career Assessment*, 13, 40-58. <https://doi.org/10.1177/1069072704270273>
- Bandura, A. (1986), *Social foundation of thought & action: A cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self efficacy: The exercise of control*. W.H. Freeman.
- Bandura, A. (2000), Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9(3), 75-78. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00064>
- Barnes, S.-A., Bimrose, J., Brown Al., & Wright S. (2020). *The role of parents and carers in providing careers guidance and how they can be better supported*. [Evidence report]. University of Warwick, Institute for Employment Research.
- Βουτυρά, Α. (2007). Η επίδραση της οικογένειας στη λήψη επαγγελματικών αποφάσεων από μαθητές των Τ.Ε.Ε. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 80-81, 21-42.
- Bradburn, N. M., Sudman, S., & Wansink, B. (2004). *Asking questions: The definitive guide to questionnaire design – For market research, political polls, and social and health questionnaires* (Rev. ed.). Jossey-Bass.
- Βυτόγιαννη, Χ. (2006). Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή κατεύθυνσης σπουδών και επαγγέλματος στο Ενιαίο Λύκειο Μολάων Λακωνίας: Μια μελέτη και εμπειρία. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 76-77, 171-176.
- Campbell, A., Converse, P. E., & Rodgers, W. L. (1976). *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. Russell Sage Foundation.
- Γαρδική, Ο., Κελεπής, Χ., Μουρίκη, Α., Μυριζάκης, Γ., Παπαδέλλης, Θ., & Τεπέρογλου, Α. (1988). *Νέοι: Διάθεση χρόνου και διαπροσωπικές σχέσεις*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Γεωργίου, Δ. (2023). *Αντιλαμβανομένη υποστήριξη γονέων, φίλων και άλλων σημαντικών προσώπων και αυτοαποτελεσματικότητα λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων κύριων μαθητών/τριων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*. [Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία]. Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Γκαρή, Α. (1992). *Αξίες και στάσεις των μαθητών στην Ελλάδα σχετικά με εκπαιδευτικούς θεσμούς και οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις τους*. [Διδακτορική Διατριβή]. Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75. https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13(1), 81-84. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00415>
- Δημητρόπουλος, Ε. (2001). Ο ρόλος των γονέων στη γενική και επαγγελματική ανάπτυξη των παιδιών τους – Οδηγός Γονέων. [Πρακτικά διήμερης συνάντησης εργασίας: «Ο ρόλος των γονέων στη διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης των παιδιών τους»]. ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

- Eid M., & Larsen R., (2008). *The science of subjective well-being*. Guilford Press.
- European Commission, Eurydice (2025). *Η οργάνωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και της δομής του*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/el/eurypedia/greece/organosito-y-ekpaideytikoy-systimatos-kai-tis-domis-toy>
- Farmer, H. S., Keane, J., Rooney, G., Vispoel, W., Harmon, L., Lerner, B., et al. (1981). Career motivation and achievement planning (C-MAP). [Manual]. University of Illinois.
- Fouad, N. A., Kim, S.Y. Ghosh, A. Chang, W.H., &Figueiredo, C. (2016). Family Influence on Career Decision Making: Validation in India and the United States, *Journal of Career Assessment*, 24(1), 197-212. <https://doi.org/10.1177/1069072714565782>
- Fouad, N. A., Kantamneni, N., Smothers, M. K., Chen, Y. L., Fitzpatrick, M., & Terry, S.(2008). Asian American career development: A qualitative analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 72, 43-59
- Fouad, N.A., Cotter, E. W., Fitzpatrick, M. E., Kantamneni, N., Carter, L. Bernfeld, S. (2010). Development and validation of the Family Influence Scale. *Journal of Career Assessment*,18(3), 276-291. <https://doi.org/10.1177/10690722710364793>
- Ghosh, A., &Fouad, A.(2016). Family influence on careers among Asian parent-child dyads. *Journal of Career Assessment*, 24(2),318-322. <https://doi.org/10.1177/1069072715580417>
- Hu, L. T., &Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Κάντας, Α., & Χαντζή, Α. (1991). *Θεωρίες Επαγγελματικής Ανάπτυξης*. Ελληνικά Γράμματα.
- Κασιμάτη Κ. (1991). *Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κασιμάτη Κ., Μουστάκα Κ. (1978). Φιλοδοξίες και επιθυμίες γονέων για την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών τους. Στο *Η προβληματική της Εμπειρικής Έρευνας*. Δύο εφαρμογές με επίκεντρο το παιδί. Αεσοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Χαλανδρίου.
- Κασσωτάκης, Μ., & Μαρμαρινός, Ι. (2004). Οι κοινωνικές διαστάσεις του σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού. Στο Μ. Κασσωτάκης (Επιμ.), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός*(σ.σ. 173-186). Τυπωθήτω-Δαρδανός.
- Keller, B., & Whiston, S. (2008). The role of parental influences on young adolescents' career development. *Journal of Career Assessment*, 16, 198-217.
- Knibbs, S., Lindley, L., Swordy, D., Stevens, J., & Clemens, S. (2018). Omnibus survey of pupils and their parents/carers: Research report wave 4(DfE Research Report RR817). Department for Education.
- Kim, S., Ahn T., & Fouad, N. (2016). Family influence on Korean students' career decisions: A Social cognitive perspective. *Journal of Career Assessment*, 24(3), 513-526. <https://doi.org/10.1177/1069072715599403>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Κουμουνδούρου, Γ., & Μήτσου Γ. (2013). Τύποι δεσμού με τους γονείς και αντιλήψεις αυτοαποτελεσματικότητας: η σχέση τους με τη διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 101, 197-209.

- Koumoundourou, G.A., Tsiaousis, I., & Kounenou, K. (2010). Parental influences on young adolescents' career decision making difficulties: The mediating role of core self-evaluations. *Journal of Career Assessment*, 13(2), 165-182. <https://doi.org/10.1177/1069072710385547>
- Kounenou, K. (2011). The relationship between high school' career decision making ability and family. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 18(3), 333-347. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23726
- Lindley, L., Clemens, S., Knibbs, S., Stevens, J. & Bagge, L. (2019). Omnibus survey of pupils and their parents or carers: Research report wave 5(DFE-Research Report RR906). Department for Education.
- Μουστάκα Κ., & Κασιμάτη, Κ. (1984). Φιλοδοξίες και επιθυμίες γονέων για την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών τους. Προβληματική της εμπειρικής έρευνας. Δύο όψεις για το παιδί. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Πανδής, Π., & Ζάγκος Χ. (2012). Κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των Neets: Το παράδειγμα της Ελλάδας. Στο Ν. Παπαδάκης (Επιμ.), *Βαρόμετρο Απόντων: οιNEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) στην Ελλάδα*. [Πρακτικά συνεδρίου]. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού ΓΓΕΤ – ΕΥΔΕ-ΕΤΑΚ.
- Πάντα, Δ. (1988). Οι επαγγελματικές επιλογές των νέων- Κοινωνιολογική προσέγγιση στην επίδραση της οικογένειας και της ομάδας των ομηλίκων στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των νέων. Παρατηρητής.
- Παπακυριακού, Π. (2022). Γονεϊκοί τύποι διαπαιδαγώγησης και στρατηγικές αντιμετώπισης της επαγγελματικής αναποφασιστικότητας μαθητών /τριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. [Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία]. Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Πατινώτης, Ν. (2004). Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και επαγγελματική επιλογή στην Ελλάδα. Στο Μ. Κασσωτάκης, (Επιμ), *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός* (σ.σ. 515-539). Τυπωθήτω - Δαρδανός.
- Paa, H., & McWhirter, E.H. (2000). Perceived influences on high school students current career expectations. *The Career Development Quarterly*, 49, 29-44.
- Pappas, T.S., & Kounenou, K. (2011). Career decision-making of Greek post-secondary vocational students: The impact of parents and career decision-making self-efficacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 3410-3414.
- Ross, A., & Lloyd, J. (2013). Access for All. An investigation of young people's attitudes to the cost of higher education using the Longitudinal Study of Young People in England. (Strategic Society Centre Report). Strategic Society Centre. <https://strategicsociety.org.uk/events/access-for-all-young-people-and-the-cost-of-university/#.XfBH9nd2tPY>
- Savickas, M. (2002). Career construction: A developmental theory of vocational behavior. In Brown & Associates (Eds), *Career choice & development* (4th ed., pp 149-205). Jossey Bass.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Μυλωνάς, Κ., & Αργυροπούλου, Αικ., (2003). Οι απόψεις των εφήβων για την επίδραση των γονέων τους στις επαγγελματικές τους επιλογές, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 64-65, 95-108.
- Saiti, A., & Mitrosili, E. (2005). Parental perception of the education of their adolescent children: Evidence from Greek secondary education. *Journal of Career and Technical Education*, 22, 9-30.

- Schulenberg, J.E., Vondracek, F.W., & Crouter, A.C., (1984). The influence of family on vocational development. *Journal of Marriage & Family*, 46, 129-143.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research, The Journal of Comparative Social Science*, 29, 240-275.
- Super, D. E. (1963). Self-concepts in vocational development. In D. E. Super (Ed.), *Career development: Self-concept theory* (pp. 1-16). College Entrance Examination Board.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282-298.
- Super, D., Savickas, M., Super, C. (1996). The life-span, life-space approach to careers. In Brown, Brooks & Associates (Eds), *Career choice & development* (3rd ed., pp 121-178). Jossey Bass
- Τηλιακού, Α. (2021). *Μορφές επίδρασης των γονέων στις δυσκολίες λήψης επαγγελματικών αποφάσεων μαθητών/τριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. [Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία]. Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Τσιγγίλης, Ν., (2010). Βασικές έννοιες και εφαρμογή της μοντελοποίησης των δομικών εξισώσεων στις κοινωνικές επιστήμες. *Επιστημονική Επετηρίδα*, 8, 1-36.
<https://pseve.gr/publications/yearbook/yearbook-volume-08/>
- Turner, S., Alliman-Brisset, A., Lapan, R., Udipi, S., & Ergun, D., (2003). The career-related parent support scale. *Measurement & Evaluation of Counseling and Development*, 36, 83-94
- Youth employment UK (2019). Youth Voice Census report 2019. The Careers & Enterprise Company/Pearson. <https://www.youthemployment.org.uk/youth-voice-census>
- Yu, D. S. F., Lee, D. T. F., & Woo, J. (2004). Issues and challenges of instrument translation. *Western Journal of Nursing Research*, 26(3), 307-320.
- Φακιολάς, Ν., (1997). Στάσεις και Αντιλήψεις των Νέων στην Ελλάδα και Τουρκία. *Ευρωπαϊκή Έκφραση*, 70-73.
- Φλουρής, Γ., Μαντζάνας, Σπυριδάκης, Ι., (1981). Επαγγελματικός Προσανατολισμός των μαθητών του δημοτικού σχολείου. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 4-5, 21-25.
- Χαλιούλια Μ., Κουνενού Κ., Πάντα, Δ., (2017). Ο ρόλος του οικογενειακού περιβάλλοντος στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και στις δυσκολίες Λήψης Επαγγελματικής Απόφασης των Εφήβων: Η περίπτωση των μαθητών Ε.Π.Α.Α. *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ)*. Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία.
- Χαροκοπάκη, Α., (2012). Αυτοαποτελεσματικότητα στη διαδικασία λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων μαθητών/-τριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο ρόλος ατομικών παραγόντων και υποστηρικτικών μηχανισμών. [Διδακτορική Διατριβή]. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Χαροκοπάκη, Α. (2022). Ο ρόλος της οικογενειακής ανθεκτικότητας στην ανθεκτικότητα των μελών της και τον οραματισμό του μέλλοντος των εφήβων. Στο Γεωργογιάννης, Π. (2022), *Αγωγή υγείας, ειδική αγωγή, συμβουλευτική, παιδαγωγική θεραπεία, κοινωνική παιδαγωγική, σεξουαλική αγωγή. Πρακτικά 34ου Διεθνούς Συνεδρίου* (σ.σ. 421-435). Ινστιτούτο Πολιτισμού, Δημοκρατίας και Εκπαίδευσης.
- Χριστοδουλίδη, Α., (1981 -1982), Δομή της Κυπριακής οικογένειας και η θέση του εφήβου σε αυτήν. *Δελτίο Ομίλου Παιδαγωγικών Ερευνών Κύπρου*, 39-40, 3-29, & 41-42, 3-15.

ΧΑΡΟΚΟΠΑΚΗ, ΤΣΙΓΓΙΛΗΣ, ΖΕΡΒΑ (2025)

Whiston, S.C., & Keller, B.K., (2004), The influences of the family of origin on the career development: A review an analysis, *The Counseling Psychologist*, 32, 493-568.

Examination of the psychometric characteristics of the Greek version of the Family Influence Scale in junior high school students

Argyro Charokopaki¹Nikolaos Tsigilis², Aikaterini-Kiriaki Zerva³

¹ Department of Social Work, University of West Attica

² Department of Journalism and Mass Communication, Aristotle University of Thessaloniki, Greece, College of Education, United Arab Emirates University

³ Department of Social and Behavioral Sciences, European University Cyprus

---

KEY WORDS

Family influences
Career development
Greek secondary school students
Scale validation

ABSTRACT

This research was conducted to provide preliminary psychometric data for the Greek version of the Family Influence Scale (FIS). The FIS has been developed to assess the variety of ways family members may influence career decision making of its younger members. Data collection was based on designed self-report measures. 230 school pupils in the eighth and ninth grades, the research sample, were asked to provide information about their own behaviors or experiences by completing a brief demographic questionnaire, along with questionnaires on the Career Family Influence Scale, and the Life Satisfaction Scale. Construct validity, internal consistency, and reliability of the Greek version of FIS were validated by the data, making it suitable for research and clinical use in teenage Career Counseling. Apropos construct validity, findings confirmed its four main components: Financial Support, Informational Support, Family Expectations and Values/Beliefs. However, as to Values/Beliefs, the less robust component, findings involving older students should be interpreted cautiously until further study is conducted.

CORRESPONDANCE

Argyro Charokopaki
University of West Attica
P. Ralli & Thivon 250,
122 44 Aigaleo
acharokopaki@uniwa.gr